

Stimuleren van Creativiteit bij Hoogbegaafde Leerlingen

Mirna ten Hoor, S5546966

Master Orthopedagogiek, Faculteit GMW, Rijksuniversiteit Groningen

Eerste beoordelaar: B. Blom, MSc

Eerste beoordelaar: dr. R. van der Ploeg

Tweede beoordelaar: dr. S. Parlevliet

December 2023

Woordenaantal: 7649

Abstract

For optimal development in gifted students, it is important that creativity is stimulated. However, it seems that schools lack attention for this. Therefore, this qualitative study was designed to explore the way of thinking of educational professionals about stimulating creativity in gifted students. In total eight professionals participated in the study. The participants included three headmasters, two internal support coordinators, and three teachers. Semi-structured interviews with the professionals were analysed to answer the research question: *'How do educational professionals think about stimulating creativity in gifted students?'* First of all, the findings reveal that educational professionals are aware of the need for differentiation and adaption of the educational offer for gifted students. Therefore, teachers indicate a need for professionalization. However, creativity is not explicitly a subject in the choice of the educational offerings and is not explicitly stimulated, professionals do want to include this more in their offerings. Second, especially by teachers, lack of time and big classes were noticed as a hard challenge to meet the educational needs of gifted students. Lastly headmasters and internal support coordinators noticed that especially beginning teachers lack the skills to meet the educational needs of gifted students. In conclusion, educational professionals' benefit from training and expanding their professionalism regarding giftedness, so that they can meet the educational needs of gifted students and thereby stimulate creativity more.

Samenvatting

Voor een optimale ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen is het belangrijk dat creativiteit gestimuleerd wordt. Het lijkt er echter op dat scholen hier onvoldoende aandacht voor hebben. Om inzicht te krijgen in de denkwijze van onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen, is dit kwalitatief onderzoek opgezet. In totaal hebben acht onderwijsprofessionals deelgenomen aan dit onderzoek. Onder de onderwijsprofessionals vielen drie directieleden, twee intern begeleiders en drie leerkrachten. Door middel van het analyseren van semigestructureerde interviews is de volgende hoofdvraag beantwoord: *'Hoe denken onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen?'* Allereerst lieten bevindingen zien dat onderwijsprofessionals zich bewust zijn van de behoefte aan differentiatie en aanpassing van het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen. Daarbij geven leerkrachten een behoefte

aan professionalisering aan. Hoewel creativiteit niet expliciet een onderwerp is bij de keuze van het onderwijsaanbod en niet expliciet gestimuleerd wordt, willen onderwijsprofessionals dit wel meer gaan opnemen in hun aanbod. Ten tweede werden tijdgebrek en volle klassen vooral door leerkrachten opgemerkt als lastige uitdaging om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen. Tot slot merkten directieleden en intern begeleiders vooral een tekort aan vaardigheden bij startende leerkrachten op. Kortom, onderwijsprofessionals hebben baat bij scholing en professionalisering op het gebied van hoogbegaafdheid, zodat zij tegemoet kunnen komen aan hun onderwijsbehoefte en creativiteit meer kunnen stimuleren.

Inhoudsopgave

Abstract.....	2
Samenvatting.....	2
Introductie.....	6
Theoretisch kader.....	8
Hoogbegaafdheid	8
Creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen	8
Stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen.....	9
Onderwijsaanbod.....	9
Handelingsbekwaamheid leerkrachten.....	10
Methode	12
Onderzoeksontwerp en instrument.....	12
Deelnemers en procedure	12
Analyse.....	14
Resultaten.....	16
Kennis hoogbegaafdheid	16
Onderwijsbehoefte hoogbegaafde leerlingen	17
Onderwijsaanbod.....	18
Vaardigheden leerkracht.....	19
Handelingsbekwaamheid	21
Conclusie.....	23
Deelvraag 1: Welke kennis hebben onderwijsprofessionals over creativiteit bij hoogbegaafdheid?.....	23
Deelvraag 2: Welke onderwijsbehoefte hebben hoogbegaafde leerlingen om hun creativiteit te kunnen ontwikkelen volgens onderwijsprofessionals?	23
Deelvraag 3: In hoeverre is volgens onderwijsprofessionals creativiteit een onderwerp in de keuze van de vormgeving van het onderwijsaanbod?	24
Deelvraag 4: Hoe stimuleren leerkrachten creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen?.....	24

Deelvraag 5: In hoeverre ervaren leerkrachten handelingsbekwaamheid om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren?	25
Hoofdvraag: Hoe denken onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs?	25
Discussie	27
Literatuur.....	29
Bijlagen.....	34
Bijlage 1: Interviewleidraad.....	34
Bijlage 2: Informatiebrief.....	37

Introductie

In 2014 is in Nederland de wet op Passend onderwijs ingevoerd. Sinds deze invoering moeten alle leerlingen een passende plek in het regulier onderwijs krijgen die aansluit bij hun mogelijkheden en onderwijsondersteuningsbehoefte (Ministerie van Onderwijs, 2014a). Hierdoor dienen reguliere scholen naast basisondersteuning ook passende onderwijsondersteuning, inclusief extra begeleiding, te bieden aan al hun leerlingen. Dit omvat dus ook de ondersteuning die nodig is voor hoogbegaafde leerlingen.

De invulling van deze ondersteuning en het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen kan per school verschillen (Ministerie van Onderwijs, 2014b). Scholen hebben namelijk de vrijheid om zelf te bepalen hoe ze aansluiten bij de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen en hoe ze ondersteuning bieden aan deze leerlingen. Hoe directieleden, intern begeleiders en leerkrachten denken over het stimuleren van de mogelijkheden is leidend in de keuze van het onderwijsaanbod. Onderzoek laat zien dat steeds meer scholen streven naar een onderwijsprogramma dat aansluit bij de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen, waarbij alle clusters van hoogbegaafdheid aandacht krijgen (De Boer et al., 2013).

Hoewel scholen ernaar streven hun onderwijsaanbod aan te laten sluiten bij de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen tonen onderzoeken ook aan dat leerkrachten en leerkrachten in opleiding een gebrek aan kennis, begrip en vaardigheden ervaren en bijscholing zouden willen krijgen over hoogbegaafdheid (Akgül, 2021; De Boer et al., 2013; Sayi, 2018; Segers, 2012). Dit gebrek aan kennis en vaardigheden zorgt ervoor dat leerkrachten hoogbegaafdheid mogelijk blijven zien als slechts bovengemiddelde cognitieve vaardigheden en hiernaar gaan handelen (Reis Jorge et al., 2021). Hierdoor krijgen niet alle clusters van hoogbegaafdheid evenveel aandacht, zoals het cluster creativiteit. Onvoldoende aandacht voor de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen kan leiden tot onderpresteren of zelfs schooluitval (Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007; van Weerdenburg et al., 2019).

Het gebrek aan aandacht voor het stimuleren van creativiteit kan een belemmering vormen voor de optimale ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen (Bosker, 2005; Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007, 2007). Het doen van bijvoorbeeld creatieve activiteiten draagt bij aan de ontwikkeling van creatieve vaardigheden en helpt hoogbegaafde leerlingen bij het oplossen van problemen. Dit draagt uiteindelijk ook bij aan vooruitgang in de wetenschap en technologie (Sak, 2004; van Weerdenburg et al., 2019). Het is dus van cruciaal

belang dat het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen evenveel aandacht krijgt als de andere clusters van hoogbegaafdheid.

Het is daarom belangrijk om te weten of er aandacht voor het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen is en hoe onderwijsprofessionals hierover denken. Hoe onderwijsprofessionals denken over creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen en het stimuleren hiervan is namelijk bepalend voor de keuze en de uitvoering van het onderwijsaanbod. Ten eerste is het belangrijk om te weten hoe de directie en interne begeleiding denkt over creativiteit en het stimuleren hiervan bij hoogbegaafde leerlingen, omdat zij veel invloed hebben bij de keuze van het onderwijsaanbod en hoe deze is afgestemd op de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen. Ten tweede bij de leerkrachten, omdat zij de ondersteuning aan hoogbegaafde leerlingen moeten uitvoeren. Dit onderzoek richt zich daarom op de denkwijze van onderwijsprofessionals met betrekking tot het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen met het doel hier inzicht over te krijgen. De volgende hoofd- en deelvragen zullen helpen om het doel van dit onderzoek te behalen.

Hoofdvraag:

‘Hoe denken onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs?’

Deelvragen:

1. Welke kennis hebben onderwijsprofessionals over creativiteit bij hoogbegaafdheid?
2. Welke onderwijsbehoefte hebben hoogbegaafde leerlingen om hun creativiteit te kunnen ontwikkelen volgens onderwijsprofessionals?
3. In hoeverre is volgens onderwijsprofessionals creativiteit een onderwerp in de keuze van de vormgeving van het onderwijsaanbod?
4. Hoe stimuleren leerkrachten creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen?
5. In hoeverre ervaren leerkrachten handelingsbekwaamheid om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren?

Theoretisch kader

Hoogbegaafdheid

Er bestaan verschillende perspectieven over de kenmerken van hoogbegaafdheid, zonder een eenduidige definitie. Sommige onderzoekers, zoals Terman (1925) en Hollingworth (1942), geloven dat hoogbegaafdheid genetisch bepaald is en dat het wordt geïdentificeerd aan de hand van hoge IQ-score. Hierbij wordt een score van boven de honderddertig als hoogbegaafd beschouwd (Pfeiffer et al., 2018). Het denken over hoogbegaafdheid veranderde echter in de jaren vijftig. Andere onderzoekers, zoals Gardner (1983), Renzulli (1978) en Sternberg (1998) pleiten ervoor om verder te kijken dan cognitieve eigenschappen, zoals hoge IQ-scores. Renzulli's drieringenconcept bijvoorbeeld, omvat drie clusters: bovengemiddelde cognitieve vaardigheden, hoge taakbetrokkenheid en hoge mate van creativiteit (Renzulli, 1978). Leerlingen die deze clusters bezitten of kunnen ontwikkelen en kunnen toepassen in hun prestaties zijn volgens Renzulli hoogbegaafd te noemen (Renzulli, 1978). Hiermee is de definitie van hoogbegaafdheid breder dan alleen bovengemiddelde cognitieve vaardigheden. Het stimuleert de ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen door het onderwijsaanbod aan te laten sluiten bij de kenmerken van al deze clusters, waaronder creativiteit (Bosker, 2005; Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007; Van Eijl et al., 2005).

Creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen

Een cluster van het drieringenconcept omvat de aanwezigheid van een hoge mate van creativiteit. Het bezitten, ontwikkelen en toepassen hiervan uit zich op verschillende manieren bij hoogbegaafde leerlingen in vergelijking tot niet hoogbegaafde leerlingen. Zo verschilt hun denkwijze vaak met die van andere leerlingen en vertoont de creatieve ontwikkeling specifieke vormen (Piske et al., 2014). Ten eerste zijn hoogbegaafde leerlingen geneigd om veel aandacht te besteden aan details in hun ideeën. Ten tweede maken ze gebruik van onconventionele woorden en terminologie. Tot slot hebben ze vaak een overvloed aan ideeën met betrekking tot een specifiek onderwerp (Piske et al., 2014). Naast deze eigenschappen worden ook nieuwheid, nieuwsgierigheid, originaliteit, vindingrijkheid en de ervaring van flow in verband gebracht met creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen (Beghetto & Kaufman, 2007; Csikszentmihalyi, 1996).

De ervaring van 'flow' is de volledige concentratie en absorptie in de taak waarbij er veelal intrinsieke motivatie aanwezig is (Csikszentmihalyi, 2014). Uit onderzoek blijkt dat

het hebben van veel flow ervaringen voor het gevoel van autonomie zorgt. Dit stimuleert leerlingen om hun talenten door te ontwikkelen waarbij ze positieve ervaringen opdoen die bijdragen aan de intrinsieke motivatie. Deze intrinsieke motivatie is belangrijk bij de verdere ontwikkeling van creativiteit (Csikszentmihalyi et al., 2018).

Stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen

Het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen vereist een aanpak die aansluit bij hun mogelijkheden, om zo hun verdere ontwikkeling te stimuleren. Om hierbij aan te sluiten en creativiteit te stimuleren, hebben hoogbegaafde leerlingen ten eerste activiteiten nodig die hun nieuwsgierigheid en interesse prikkelen (Piske et al., 2014). Onderzoek toont namelijk aan dat hoogbegaafde leerlingen die op de basisschool creatieve kansen krijgen aansluitend bij hun interesses, deze interesses behouden tijdens de middelbare school en het hoger onderwijs. Hierdoor blijft er een stimulatie van creativiteit (Delcourt, 1993; Hébert, 1993; Westberg, 2010). Ten tweede is het essentieel dat ze worden blootgesteld aan een omgeving waarin ze nieuwe en betekenisvolle ervaringen kunnen opdoen, aangezien deze ervaringen kunnen leiden tot nieuwe inzichten en ideeën die de creatieve ontwikkeling stimuleren (Kaufman et al., 2018; Lee et al., 2021). Bovendien stimuleert het de verdere ontwikkeling van creativiteit als hoogbegaafde leerlingen de mogelijkheid krijgen om op kritische, onafhankelijke en onderzoekende wijze te denken (Sak, 2004). Tot slot kunnen hoogbegaafde leerlingen baat hebben bij het aanleren van denkstrategieën die hun creativiteit stimuleren, zoals omgekeerd brainstormen en analogisch denken (Shively et al., 2018).

Wanneer er aandacht is voor het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen streven ze in de toekomst vaak naar creatief werk of betrekken ze creativiteit in hun huidige werk (Delcourt, 1993; Hébert, 1993; Westberg, 2010). Dit is waardevol, aangezien creatieve individuen bijdragen aan het oplossen van problemen en het verbeteren van de samenleving (Renzulli & Reis, 2018)

Onderwijsaanbod

Om ruimte te maken voor het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen is een aanpassing van het onderwijsaanbod nodig. Verschillende aanpassingen binnen het onderwijsaanbod zijn dan mogelijk. Zo kunnen scholen kiezen voor bijvoorbeeld differentiatie ofwel verrijking in de klas, leerlingen een klas laten overslaan ofwel laten versnellen, een school gebonden of bovenschoolse plusgroep inzetten of een combinatie van

aanpassingen (Doolaard & Oudbier, 2010; Mooij, 2004). De meeste scholen kiezen voor differentiatie in de klas (Doolaard & Oudbier, 2010). Hoewel de meeste scholen kiezen voor differentiatie, is er in Nederland een transitie gaande van het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen naar begaafd onderwijs. Dit impliceert een verschuiving van traditioneel onderwijs naar een aanpak waarbij leerlingen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen ontwikkeling en creativiteit benutten om kennis en begrip te vergroten (SLO, 2023).

Hoe scholen en leerkrachten de aanpassingen implementeren blijft echter verschillend. Om het onderwijsaanbod zo passend mogelijk in te richten kan een school gebruik maken van een checklist, waarin bijvoorbeeld staat dat de verrijkingsstof specifiek ontwikkeld moet zijn voor (hoog)begaafde leerlingen (SLO, 2010a). Het stellen van doelen, zoals 'ik bedenken meerdere oplossingen voor een vraagstuk of probleem' helpt hoogbegaafde leerlingen creatief te denken en hun creativiteit verder te ontwikkelen (SLO, 2010b). Centrum voor Begaafdheidsonderzoek bijvoorbeeld biedt hiervoor studiematerialen aan, zoals boeken met open opdrachten om het creatief denken te stimuleren (Schrover, 2015).

Hoewel er veel aanbod en veel ruimte voor scholen is om te kiezen hoe zij hun onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen inrichten, toont onderzoek aan dat geen enkele aanpassing geschikt is voor elke situatie of leerling voor het stimuleren van creativiteit. Een aparte klas en een versnellingsprogramma lijken enig effect te hebben bij het stimuleren van creativiteit, maar zijn niet voldoende. Daarom is het belangrijk dat er binnen de school of het samenwerkingsverband naar elke individuele leerling wordt gekeken om te bepalen welk aanbod op dat moment het meest effectief is voor die leerling (Mooij, 2004). Hierbij zijn voorbereiding en professionaliteit van leerkrachten essentieel om de aanpassingen van het onderwijsaanbod en ruimte te maken voor het stimuleren van creativiteit effectief te laten zijn (Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003).

Handelingsbekwaamheid leerkrachten

Om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren dienen leerkrachten bekwaam te zijn op verschillende gebieden, zoals klasmanagement, het creëren van een geschikte leeromgeving en het hebben van een hoog bewustzijnsniveau (Sayi, 2018). Daarnaast worden ze geacht kennis te hebben van verschillende leerstijlen en hoe ze hierop kunnen inspelen tijdens het lesgeven en het leiden van de klas (Alter & Cogshall, 2009; Sayi, 2018). Bij het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen houdt dit in dat

leerkrachten in staat zijn te differentiëren in hun lesaanbod, hoogbegaafde leerlingen ruimte geven voor autonomie, de nieuwsgierigheid ondersteunen, flexibel zijn en open staan voor de verschillende manier van denken, creatieve technieken en activiteiten kunnen integreren in hun lesaanbod en hoogbegaafde leerlingen met elkaar laten samenwerken (Abrami et al., 2008; Little, 2018). Passende ondersteuning voor het stimuleren van creativiteit is dus uitdagend en sluit aan bij de specifieke kenmerken en mogelijkheden van deze leerlingen (Bosker, 2005; Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007; Van Eijl et al., 2005).

Het blijkt echter dat leerkrachten zich onvoldoende vaardig voelen om aan de speciale behoeften van hoogbegaafde leerlingen tegemoet te komen en creativiteit te kunnen stimuleren. Er is vaak beperkte aandacht en tijd voor, waardoor leerkrachten onvoldoende vermogen hebben om de onderwijsbehoeften te herkennen en erop te reageren (Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003). Ook de lerarenopleiding brengt niet de nodige vaardigheden bij om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde leerlingen. Een gevolg is dat leerkrachten zich onvoldoende bekwaam voelen om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te kunnen stimuleren (Bakx & Hoogeveen, 2020; De Boer et al., 2013; Lous, 2011).

Om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te kunnen stimuleren is het belangrijk passend onderwijs goed te kunnen uitvoeren. Het uitbreiden van kennis, professionele vaardigheden en didactische competenties zijn daarbij van belang (Mathijssen et al., 2021; van Gerven, 2021; van Gerven & Hoogenberg, 2011). Door het vergroten van hun kennis kunnen zij hun acties hier beter op afstemmen. Naast een passend onderwijsaanbod zal een school dus moeten investeren in professionele ontwikkeling van leerkrachten op het gebied van hoogbegaafdheid, zodat zij beter kunnen inspelen op de specifieke behoeften van deze leerlingen en de creativiteit beter kunnen stimuleren (Kieboom, 2016; Marshall & Khalifa, 2018; Sider et al., 2017). Het vereist verantwoordelijkheid van de directie en interne begeleiding om leerkrachten hierin te ondersteunen (van Gerven, 2021).

Methode

Onderzoeksontwerp en instrument

Er is voor dit onderzoek gekozen voor een kwalitatief onderzoeksontwerp. Literatuurstudie naar het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen laat namelijk zien dat een kwalitatief ontwerp het meest passend is om de denkwijze en de achterliggende meningen van onderwijsprofessionals in kaart te brengen.

In de literatuur kwam een aantal belangrijke thema's naar voren. De thema's kennis van hoogbegaafdheid, onderwijsbehoefte hoogbegaafde leerlingen, onderwijsaanbod, vaardigheden leerkracht en handelingsbekwaamheid leerkracht waren de basis voor de ontwikkeling van een interviewleidraad om de hoofd en deelvragen te kunnen beantwoorden. De interviewleidraad (zie bijlage 1) bestond uit open vragen, waarbij ruimte werd gelaten voor de geïnterviewden om informatie toe te voegen passend bij de thema's en het hoofdonderwerp hoogbegaafdheid (Flick, 2018).

Door middel van semigestructureerde interviews zijn onderwijsprofessionals geïnterviewd. De onderzoeker heeft ervoor gezorgd dat alle thema's besproken zijn, maar dat er ook ruimte was om door te vragen op een onderwerp of terug te vragen naar een eerder besproken thema. Dit bood flexibiliteit en gaf ook de deelnemers ruimte om extra informatie te geven (Flick, 2018). Om het interview zo neutraal mogelijk te laten verlopen heeft de onderzoeker zich zo neutraal als mogelijk opgesteld en geprobeerd zo weinig mogelijk sturende vragen te stellen (Emans, 2002). Door de antwoorden tussentijds te herhalen en te vragen of het antwoord klopt is de objectiviteit en validiteit proberen te waarborgen (Emans, 2002; Flick, 2018).

Deelnemers en procedure

Dit onderzoek richtte zich op onderwijsprofessionals. Hieronder vielen directieleden, intern begeleiders (IB'ers) en leerkrachten. Enkel leerkrachten die lesgeven aan groep zes en hoger zijn geïnccludeerd, omdat hoogbegaafdheid in de onderbouw moeilijk vast te stellen is (Drent & van Gerven, 2012; van den van Bosch et al., 2007).

Via een gemakssteekproef zijn zeven scholen telefonisch benaderd, er werd hierbij gebruik gemaakt van de contacten uit het netwerk van de onderzoeker. Van de zeven benaderde scholen namen vijf scholen deel aan dit onderzoek. Vervolgens is er via email een informatiebrief naar de deelnemende scholen verzonden en zijn er data voor de afname van de interviews gepland. Via de informatiebrief (zie bijlage 2) werden de deelnemers

geïnformeerd over het doel van het onderzoek, ethische aspecten en praktische zaken, zoals de locatie en tijdsduur van het interview. De steekproef omvatte acht onderwijsprofessionals uit het primair onderwijs afkomstig uit de provincies Groningen en Friesland.

Er heeft een pilotinterview plaatsgevonden. Hieruit kwam naar voren dat creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen beter gespecificeerd moest worden. De vraag ‘wat weet u over creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen’ is aangevuld met de vraag ‘hoe uit creativiteit zich bij hoogbegaafde leerlingen volgens u’. Deze aanvulling had tot gevolg dat er meer informatie verkregen kon worden die belangrijk was bij het beantwoorden van de hoofdvraag. De definitieve versie is opgenomen in de bijlagen (zie bijlage 1).

Er zijn drie directieleden, drie leerkrachten en twee intern begeleiders geïnterviewd. De hoeveelheid werkervaring in het onderwijs varieerde van drie tot achtentwintig jaren (zie tabel 1). Alle interviews hebben plaatsgevonden op de schoollocatie. De interviews duurden tussen de dertig en vijfenveertig minuten en er vond één duo-interview plaats. Er moet opgemerkt worden dat dit van invloed kan zijn op de betrouwbaarheid van de gegeven antwoorden (Emans, 2002).

Er is rekening gehouden met ethische aspecten door de deelnemers te informeren en toestemming te vragen. Voor de afname van het interview hebben alle deelnemers een toestemmingsformulier ondertekend waarin zij onder andere toestemming voor de opname gaven. Voordat de opname startte zijn de deelnemers nogmaals geïnformeerd over het doel en de werkwijze. Ten eerste benadrukte de onderzoeker dat de interviews werden opgenomen en de persoonlijke gegevens gepseudonimiseerd werden. Ten tweede benoemde de onderzoeker dat ze het recht hadden om deelname aan het onderzoek te beëindigen. Tot slot benadrukte de onderzoeker dat de opnames werden bewaard in een digitaal beveiligde omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen en dat de opnames na afronding van het onderzoek verwijderd worden. Na elk interview werd de opname geüpload naar de digitale omgeving van de Rijksuniversiteit van Groningen en getranscribeerd.

Tabel 1

Deelnemers

Deelnemers	Functie	Aantal jaar ervaring
D1 school 1, man	Directielid	3 (+14 als leerkracht)
D2 school 1, vrouw	Leerkracht en IB'er	20
D3 school 2, vrouw	Leerkracht en IB'er	28
D4 school 3, vrouw	Leerkracht	12
D5 school 3, vrouw	Directielid	4 (+10 als leerkracht)

D6 school 4, vrouw	Leerkracht	6,5
D7 school 5, man	Leerkracht	28
D8 school 5, vrouw	Directielid	3 (+ 17 jaar in VO)

Analyse

Uit de literatuur kwamen thema's naar voren die met onderwijsprofessionals zijn besproken om informatie over hun denkwijze over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te krijgen. Deze thema's zijn gebruikt om de verkregen informatie uit de interviews te structureren. Daarom is er een codeboom opgesteld (zie tabel 2). De thematische codes maakten het mogelijk om de bevindingen uit de literatuur te vergelijken met de bevindingen van de onderwijsprofessionals (Boeije & Bleijenbergh, 2019). Per transcript is bekeken welke informatie de deelnemer gaf over een bepaald thema, bijvoorbeeld bij het thema 'kennis over hoogbegaafdheid'. Vervolgens zijn tekstfragmenten die informatie over een bepaald thema gaven via Atlas.ti gemarkeerd en gekoppeld aan dit thema (deductief coderen). Vervolgens zijn bevindingen per thema gegroepeerd en met elkaar vergeleken. Dit leidde tot vergelijkingen op het gebied van hoe onderwijsprofessionals denken over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen.

De ontwikkeling van de codeboom bleek passend te zijn voor het categoriseren van bevindingen uit de interviews. Wel leek een extra thema noodzakelijk. Daarom is het thema 'vaardigheden lesgeven algemeen' achteraf toegevoegd aan de bestaande codeboom (zie tabel 2).

Tabel 2

Codeboom

Hoofdcode	Subcode	Theoretisch kader
Kennis hoogbegaafdheid	Kenmerken hoogbegaafde leerlingen	(Pfeiffer et al., 2018; Renzulli, 1978)
	Kenmerken creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen	(Beghetto & Kaufman, 2007; Csikszentmihalyi et al., 2018; Piske et al., 2014)
Onderwijsbehoefte hoogbegaafde leerlingen	Onderwijsbehoefte algemeen	(Bosker, 2005; Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007; Van Eijl et al., 2005)
	Onderwijsbehoefte stimuleren creativiteit	(Kaufman et al., 2018; Lee et al., 2021; Piske et al., 2014; Sak, 2004)
Onderwijsaanbod	Vormgeving onderwijsaanbod	(Doolaard & Oudbier, 2010; Mooij, 2004)

	Keuze vormgeving onderwijsaanbod	(Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003)
Vaardigheden leerkrachten	Vaardigheden lesgeven algemeen *	
	Vaardigheden bij hoogbegaafde leerlingen	(Sayi, 2018)
	Vaardigheden bij stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen	(Abrami et al., 2008; Little, 2018; Sayi, 2018)
Handelingsbekwaamheid	Gevoel van handelingsbekwaamheid algemeen bij hoogbegaafde leerlingen	(Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003)
	Gevoel van handelingsbekwaamheid bij stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen	(Bakx & Hooegeveen, 2020; De Boer et al., 2013; Lous, 2011)
	Handelingsbekwaam blijven	(Mathijssen et al., 2021; van Gerven, 2021; van Gerven & Hoogenberg, 2011)

* *Later toegevoegde code*

Resultaten

Kennis hoogbegaafdheid

Onderwijsprofessionals is gevraagd naar kenmerken van hoogbegaafdheid met het doel inzicht te krijgen in welke kennis zij hebben over creativiteit bij hoogbegaafdheid. Algemene kenmerken en kenmerken van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen onderscheiden zich van elkaar.

Vrijwel alle deelnemers gaven naast een hoge intelligentie aan dat hoogbegaafde leerlingen anders leren en denken dan hun leeftijdsgenoten. Zo leren hoogbegaafde leerlingen sneller, maar het gevolg daarvan kan zijn dat zij zichzelf een andere manier aanleren waardoor ze op een later moment kunnen vastlopen: *‘Sommige kinderen, nou niet sommige, maar die hoogbegaafde kinderen, klinkt een beetje denigrerend, maar die leren zichzelf trucjes aan. En op een bepaald moment dan is het leuk, maar het trucje werkt op een bepaald moment niet meer en dan loop je vast en dan wordt het frustratie’ (D7).*

Daarnaast noemden onderwijsprofessionals enerzijds dat hoogbegaafde leerlingen een brede interesse hebben, anderzijds dat zij veel weten over een specifiek onderwerp met daarbij een uitgebreide woordenschat. Hierbij werd benoemd dat er verschillen zijn per leerling en ook tussen jongens en meisjes: *‘Ja het is per kind echt verschillend. Alleen je hebt wel overeenkomstige kenmerken, zoals brede interesse, kunnen ook goed analyseren en zichzelf redelijk inschatten’ (D7).*

Andere kenmerken die onderwijsprofessionals noemden, zijn frustratie, faalangstig zijn, onderpresteren en planvaardigheden missen: *‘En wat je bij heel veel hoogbegaafde ziet is dat het weleens schort aan die executieve functies.’ ‘Dan vraag ik het hun te plannen en daarin zie je heel vaak dat ze helemaal nog niet sterk zijn.’ (D3).*

Zowel directieleden, intern begeleiders en leerkrachten gaven aan dat hoogbegaafde leerlingen het lastig vinden om samen te werken en ook in hun sociale contacten moeilijk aansluiting vinden. Deelnemer 2 noemde hoogbegaafde leerlingen einzelgänger: *‘Ja dat zijn een beetje de einzelgängers vind ik dan in de klas. Het zijn kinderen die echt uh op meerder facetten die aansluiting toch missen’ (D2).*

Opvallend is dat één deelnemer heeft genoemd dat ‘echte’ hoogbegaafdheid niet bestaat: *‘Dus de hoogbegaafde bestaat niet’ (D3).*

Creativiteit is twee keer specifiek als kenmerk van hoogbegaafdheid genoemd. Bij het doorvragen wat dit inhoudt en hoe zich dit uit bij hoogbegaafde leerlingen noemen deelnemers kenmerken die overeenkomen met algemene kenmerken van hoogbegaafdheid,

zoals het anders denken dan leeftijdsgenoten, een brede interesse hebben, grote woordenschat hebben en het moeilijk kunnen samenwerken.

Daarentegen noemen onderwijsprofessionals ook specifieke kenmerken van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen. Zo geven vrijwel alle deelnemers aan dat creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen voornamelijk in het hoofd zit en zich minder uit in het werken met de handen. Het creatief denken uit zich vooral in vrije opdrachten waarbij hoogbegaafde leerlingen de mogelijkheid hebben om buiten de box te denken: *‘Dat kan heel erg creatief in je hoofd zijn. Dat zie ik wel, dat ze heel erg ook weer het anders denken, maar ook op een creatieve manier hun ding doen.’* *‘Nou dat zie je voornamelijk terug in vrije opdrachten, bijvoorbeeld als je de opdracht geef van ontwerp een escape room, nou daar kunnen zulke kinderen zich prima redden over het algemeen.’* *‘Maar het is toch voornamelijk, het creatieve zit hem voornamelijk toch in het hoofd dan met de hand’ (D1).* In sommige gevallen kunnen hoogbegaafde leerlingen volgens onderwijsprofessionals hoge eisen aan zichzelf stellen waardoor ze vast kunnen gaan lopen in hun denken: *‘En die komen dan door hun creativiteit met zichzelf in de knoop. Ze hebben iets in hun hoofd en dat kunnen ze niet vertalen’ (D7).*

Onderwijsbehoefte hoogbegaafde leerlingen

Tijdens de interviews is onderwijsprofessionals gevraagd naar de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen. Er is zowel gevraagd naar de algemene onderwijsbehoefte als de onderwijsbehoefte die hoogbegaafde leerlingen volgens onderwijsprofessionals hebben om creativiteit te stimuleren. Om erachter te komen of onderwijsprofessionals verschil in onderwijsbehoefte benoemen is naar beide thema’s gevraagd.

Onderwijsprofessionals noemen voornamelijk algemene onderwijsbehoeften die hoogbegaafde leerlingen hebben om zich te kunnen ontwikkelen. Hoogbegaafde leerlingen hebben het nodig om uitgedaagd te worden, zodat ze af en toe vastlopen en vanuit daar tot leren komen: *‘Uhm, ja het is, het verrijkingswerk dat wij aanbieden is wel om uh he als je het hebt over leren leren hebben deze kinderen wel dat aanbod nodig om gewoon ook eens even in die, zoals we het noemen de leerkuil te komen. Ook eens een keer vast te lopen of eens meervoudige stappen te moeten zetten om tot een antwoord te komen’ (D2).*

Een manier waarop hoogbegaafde leerlingen uitgedaagd worden is dat ze bottom-up leren, waarbij de leerkracht antwoorden vanuit de leerlingen laat komen. Het blijft hierbij wel belangrijk dat ze gezien worden, instructie en differentiatie krijgen, net als alle andere leerlingen volgens onderwijsprofessionals: *‘Ja waar ze meer bottom-up van leren zeg maar,*

dat het vanuit zichzelf komt, in plaats van dat het top down van mij komt en dat ik zeg laat zien; dit en dit en dit' (D6). Vooral directieleden en intern begeleiders noemen dat leerkrachten die instructie soms nog wel vergeten, maar dit wel echt een onderwijsbehoefte is: 'Ik geloof wel dat de leerkracht er op dat moment er ook weer toe doet en dat hoogbegaafde kinderen, want dat vind ik wel een valkuil. die denken ja die hebben geen instructie nodig. Maar daar ben ik het niet mee eens, ze hebben wel instructie nodig maar dat kan korter en smarter, zodat ze wel op de juiste weg zijn' (D1).

Bij het doorvragen op de onderwijsbehoefte voor het stimuleren van creativiteit noemen deelnemers dezelfde algemene onderwijsbehoeften, zoals uitgedaagd en gezien worden. Daarnaast noemen zij voor het stimuleren van creativiteit onderwijsbehoefte gericht op de leeromgeving en leerkracht. De leerkracht moet volgens onderwijsprofessionals leerlingen dus voldoende uitdagen en stimuleren, maar ook ruimte geven. Om de ruimte te geven aan hun creatief denken noemen onderwijsprofessionals enerzijds dat hoogbegaafde leerlingen veel ruimte nodig hebben: *'Dat je die kinderen maar zelf aan het ideeën maken geeft' (D4)*. Anderzijds noemden onderwijsprofessionals ook dat er kaders nodig zijn om ervoor te zorgen dat ze niet verzeild raken in hun gedachten. *'Binnen het kader heel veel ruimte, dat is het eigenlijk' (D3)*.

Naast een leerkracht die de leerlingen uitdaagt, stimuleert en bepaalde ruimte geeft noemen onderwijsprofessionals een rijke leeromgeving. Met deze rijke leeromgeving wordt het onderwijsaanbod bedoeld, maar ook voldoende materiaal. Het onderwijsaanbod moet voldoende mogelijkheden bieden die hoogbegaafde leerlingen op verschillende manieren creatief laat denken: *'Nou ik denk ook in de opdrachten zelf, dat je gewoon allerlei dingen moet aanbieden' (D8)*.

Onderwijsaanbod

Om inzicht te krijgen in hoeverre creativiteit een onderwerp is in de keuze van het onderwijsaanbod, is onderwijsprofessionals gevraagd naar het huidige onderwijsaanbod en hoe deze tot stand kwam.

Het huidige onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen op de deelnemende scholen wisselt. Binnen alle scholen spreken onderwijsprofessionals over het 'compacten' van de lesstof, zodat hoogbegaafde leerlingen niet door blijven oefenen met iets wat ze al kunnen. Op deze manier blijft er ruimte over voor extra opdrachten in de klas die er vooral zijn om te verdiepen in een onderwerp: *'Op zich, wij durven echt wel stevig te compacten*

voor leerlingen die de leerstofdoelen hebben laten zien. Dan laten we ze niet eindeloos door oefenen, maar dan krijgen ze echt een stevig compact aanbod in de klas al met daar boven op een extra verdiepend aanbod' (D4).

Alle scholen bieden een interne en externe plusklas aan voor hoogbegaafde leerlingen. In deze klassen worden voornamelijk opdrachten aangeboden die hoogbegaafde leerlingen stimuleren in hun denkproces en opdrachten die verdiepend zijn op het reguliere aanbod. Dit noemen onderwijsprofessionals verrijken. Bij het bepalen van het aanbod binnen deze plusklassen wordt creativiteit niet expliciet benoemd als onderwerp.

Twee scholen noemen wel expliciet dat de keuze voor het aanbod binnen de plusgroepen op de SLO doelen en de taxonomie van Bloom is gebaseerd: *'Dan kijken we eigenlijk naar de persoonlijke leerdoelen. Die heb ik gewoon van de SLO, van meerbegaafde leerlingen. Dus dat bespreek ik met de kinderen, van aan het einde van het jaar willen ze dat jullie dit kunnen en wat kan je dus wel en wat kan je niet. Dan kies ik 2 grote uit en dan zeg ik van nou wat is jouw persoonlijk leerdoel hierin. En alles wat daarin gebeurt level ik daar naartoe' (D3).* Hoogbegaafde leerlingen onderzoekend laten leren noemen zij hierbij als belangrijk onderdeel.

Andere onderwerpen waarop het scholen het onderwijsaanbod kiezen zijn; aansluiting bij het regulier aanbod, ziet het materiaal er aantrekkelijk uit, is het werkbaar, hoe is de verdeling tussen instructie en genoeg zelfstandige verwerking, is het uitdagend genoeg en de afwisseling in type opdrachten: *'We hebben toen gekeken wat sluit ook aan bij wat we nu doen. Maar ook gewoon hoe ziet het eruit, ziet het er aantrekkelijk uit, is het werkbaar, is het alleen instructie geven, zit er ook een individuele verwerking bij. Zo zijn wij tot een keuze daarin gekomen ja' (D2).*

Veelal maakt het hele team de keuzes in het onderwijsaanbod of laten zij het over aan hoogbegaafdheidsspecialisten. Sommige deelnemers benadrukken het belang van de betrokkenheid en inbreng van leerkrachten bij deze keuzes: *'Het moet wel gedragen worden dus dat is wel het aller belangrijkste en ik denk van de leerkrachten hier op de werkvloer die zien wat er moet gebeuren, wat de kinderen nodig hebben' (D5).*

Vaardigheden leerkracht

Tijdens de interviews is het onderdeel vaardigheden van de leerkracht aan bod gekomen om inzicht te krijgen in hoe leerkrachten creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen stimuleren en welke vaardigheden zij daarbij denken nodig te hebben.

Algemene leerkrachtvaardigheden zijn de basis voor de vaardigheden die je uiteindelijk nodig hebt om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te kunnen stimuleren. Tijdens de interviews noemen vooral directieleden en intern begeleiders bepaalde vaardigheden die altijd nodig zijn bij alle leerlingen, ongeacht hoogbegaafd of niet. Deze vaardigheden gaan over klassenmanagement en timemanagement: *‘Want onze leerkrachten die moeten natuurlijk van alle niveaus mee kunnen komen in die zin’ (D8).*

Boven op de algemene vaardigheden, noemen onderwijsprofessionals extra vaardigheden die je als leerkracht nodig hebt om aan de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen tegemoet te komen. Zo moet een leerkracht kennis hebben van hoogbegaafdheid, signalen kunnen herkennen, het lesaanbod kunnen aanpassen, verschillende denkstappen kunnen aanbieden, kritische vragen kunnen stellen, intensief contact met ouders onderhouden, het kind los durven laten en vertrouwen geven: *‘Accepteren dat je ook kinderen hebt die gewoon dingen zo snel al oppakken, dat je ze ook los durft te laten. En niet maar omdat je zelf maar te weinig kennis hebt van; wat moeten ze dan gaan doen, ze maar bij de methode houdt en eindeloos laat herhalen waardoor die kinderen zelf niet meer in ontwikkeling komen’ (D2).*

Om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren noemen onderwijsprofessionals gelijke vaardigheden, zoals kennis hebben, meerdere talen spreken, durven loslaten, op verschillende niveaus les kunnen geven en in gesprek gaan met leerlingen. Het durven loslaten noemen zij expliciet, zodat hoogbegaafde leerlingen ruimte krijgen voor eigen inbreng en dit stimuleert het creatief denken: *‘Nou in ieder geval door er ruimte aan te geven. En als je je aan de taxonomie van Bloom houdt, het hoogste denkniveau is ook die creativiteit’ (D4).*

Het verschil met de algemene vaardigheden om creativiteit te stimuleren is dat de leerkracht zelf ook creatief moet kunnen denken en een onderzoekende houding moet hebben. Hiermee bedoelen onderwijsprofessionals dat de leerkracht zelf in staat is om buiten de kaders te kunnen denken: *‘Nou ik denk dat je zelf ook wel creatief moet kunnen nadenken, want als jij daar meer zelf mee bezig bent kun je kinderen ook andere invalshoeken laten zien’ (D6).*

Slechts één deelnemer is erg duidelijk in hoe zij creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen stimuleert en wat je daar als leerkracht voor vaardigheid bij nodig hebt. De manier om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren is het doen van onderzoek waarbij zij hun eigen doelen bepalen. Als leerkracht moet je dan goed weten hoe je een onderzoek opzet: *‘Als je weet hoe je een goed onderzoek met kinderen opzet, dat zijn ook scholen die*

daarop gebaseerd zijn, dan blijven ze in mijn ogen gewoon aangehaakt. Omdat zij daar heel veel van zichzelf in kwijt kunnen en jij hebt daarbinnen als leerkracht je doelen gesteld en dat doel moet wel behaald' (D3).

Handelingsbekwaamheid

De onderwijsprofessionals is gevraagd hoe zij hun eigen handelen ervaren bij het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen is.

Veelal spreken leerkrachten uit dat zij zich over het algemeen bekwaam genoeg voelen om hoogbegaafde leerlingen les te kunnen geven. Zij noemden dat zij genoeg gefaciliteerd worden in materiaal en kennisoverdracht: *'Uhm. Ja ik durf van mezelf wel te zeggen dat ik dat wel sowieso ook planmatig absoluut wel kan inplannen. We worden voldoende gefaciliteerd in materiaal en ook qua hoogbegaafdheidsspecialist die er nog binnen de stichting is en natuurlijk die verrijkingsklas. Dus nee in zoverre denk ik wel dat ik daar voldoende mee uit de voeten kan' (D2).* Directieleden en intern begeleiders herkennen dit, maar zien wel een groot verschil tussen startende leerkrachten en meer ervaren leerkrachten.

Bij het stimuleren van creativiteit geven leerkrachten echter aan zich nog te willen ontwikkelen. De behoefte aan ontwikkeling ligt vooral in het uitbreiden van kennis en daarbij beter worden in doorvragen en het vormgeven van het onderwijsaanbod: *'Ik vind het soms wel uitdagend van he nu hebben we dit project net afgerond en nu zit ik al wel weer na te denken van oké na de herfstvakantie, wat gaan we nu dan weer even doen, wat hebben ze nodig en hoe organiseer ik het. Je moet heel goed denken van oké er moet wel een bepaald kader zijn, zodat ze zichzelf kunnen redden. Ze moeten wel daadwerkelijk ook iets leren. Dus dat is wel een zoektocht voor mij als leerkracht' (D4).* Daarnaast zien directieleden en intern begeleiders dat startende leerkrachten moeite hebben met durven loslaten en dit wordt als belangrijk gezien wanneer je creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen wilt stimuleren. Hierin willen directieleden leerkrachten in begeleiden en genoeg scholing aanbieden: *'En dat is ook, helemaal starters. En ik denk dat we daar hier op school heel sterk in zijn dat we die goed begeleiden en coachen' (D5).* Ook zien alle onderwijsprofessionals scholing als een belangrijk punt om handelingsbekwaam te blijven.

Tot slot ervaren leerkrachten tijd tekort en te grote groepen om elke leerling passend onderwijs te bieden, dus ook de hoogbegaafde leerling. Dit geeft een grote uitdaging bij het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen. *'En ja ik vind dat echt wel een hele*

lastige, tijd om naast de basis instructie en de verdiepingsinstructie en verlengde instructie ook nog dat soort dingen erbij te doen. Dat red je gewoon niet op' (D6).

Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen over hoe directieleden, interne begeleiders en leerkrachten denken over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen, met als hoofdvraag: *‘Hoe denken onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs?’* Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van dit onderzoek zal eerst antwoord worden gegeven op de deelvragen.

Deelvraag 1: Welke kennis hebben onderwijsprofessionals over creativiteit bij hoogbegaafdheid?

Bij het vragen naar kenmerken van hoogbegaafdheid noemen onderwijsprofessionals naast vooral algemene kenmerken twee keer specifiek creativiteit als kenmerk. De onderwijsprofessionals herkennen creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen vooral in hun denkproces. Ze geven aan dat ze anders denken dan leeftijdsgenoten, buiten de kaders denken en veel kennis over een specifiek onderwerp hebben.

Daarnaast noemen een aantal onderwijsprofessionals ook sociale kenmerken. Hierbij geven zij aan dat hoogbegaafde leerlingen moeilijk contact kunnen leggen en kunnen samenwerken met leeftijdsgenoten doordat zij anders denken. Deze bevindingen kunnen mogelijk verklaard worden uit onderzoek dat weergeeft dat hoogbegaafde leerlingen een ander denkniveau hebben dan leeftijdsgenoten (Beghetto & Kaufman, 2007; Csikszentmihalyi, 1996; Piske et al., 2014).

Deelvraag 2: Welke onderwijsbehoefte hebben hoogbegaafde leerlingen om hun creativiteit te kunnen ontwikkelen volgens onderwijsprofessionals?

Onderwijsprofessionals geven aan dat hoogbegaafde leerlingen specifieke onderwijsbehoeften hebben om hun creativiteit te ontwikkelen. Zo noemen zij dat hoogbegaafde leerlingen uitgedaagd moeten worden. Ten eerste is het uitdagen volgens onderwijsprofessionals gericht op de leeromgeving. Er moet voldoende materiaal aanwezig zijn en het onderwijsaanbod moet activiteiten bevatten die hun creatief denken stimuleert. Ten tweede blijkt de houding van de leerkracht een belangrijke rol te spelen. Onderwijsprofessionals geven aan dat hoogbegaafde leerlingen een leerkracht nodig hebben die hen ruimte geeft om creatief te denken. Tot slot hebben hoogbegaafde leerlingen volgens onderwijsprofessionals de behoefte een onderzoekende houding te ontwikkelen die het

creatief denken stimuleert. Deze resultaten komen overeen met eerdere onderzoeken die aantonen dat hoogbegaafde leerlingen een uitdagende leeromgeving nodig hebben, zodat de verdere ontwikkeling van creativiteit wordt gestimuleerd (Kaufman et al., 2018; Lee et al., 2021; Piske et al., 2014; Sak, 2004).

Deelvraag 3: In hoeverre is volgens onderwijsprofessionals creativiteit een onderwerp in de keuze van de vormgeving van het onderwijsaanbod?

Uit de resultaten blijkt dat creativiteit niet binnen alle scholen een expliciet onderwerp is in de keuze van de vormgeving van het onderwijsaanbod. Hoewel sommige scholen verrijkingswerk aanbieden die denkprocessen bij hoogbegaafde leerlingen stimuleren, noemen onderwijsprofessionals creativiteit niet uit zichzelf als onderwerp in de keuze en vormgeving van het onderwijsaanbod. De selectie van het verrijkingswerk is binnen enkele scholen gebaseerd op de SLO doelen en op de taxonomie van Bloom. Door het reguliere lesaanbod compacter te maken voor hoogbegaafde leerlingen maken de scholen meer ruimte voor verrijkingswerk.

Wat onderwijsprofessionals over het algemeen belangrijk vinden in de keuze van het onderwijsaanbod is dat leerkrachten betrokken worden en het hele team achter de keuze staat.

Deelvraag 4: Hoe stimuleren leerkrachten creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen?

Het stimuleren van creativiteit krijgt op een enkele school expliciet de aandacht door middel van het opzetten van een onderzoek. De leerkracht laat de leerlingen hun eigen doelen bepalen.

Een opvallende bevinding is dat onderwijsprofessionals vooral algemene vaardigheden noemen die leerkrachten moeten bezitten om tegemoet te kunnen komen aan de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen. Onderzoek toont het belang aan van vakdidactische bekwaamheid bij leerkrachten om passend onderwijs te kunnen bieden waarbij een goed klasmanagement essentieel is (Cooper & Jacobs, 2011; Onderwijsraad, 2013; Smeets et al., 2015). Om creativiteit te stimuleren hebben leerkrachten echter meer vaardigheden nodig (Abrami et al., 2008; Little, 2018).

Bij het doorvragen op de vaardigheden bij het stimuleren van creativiteit geven onderwijsprofessionals wel aan dat leerkrachten een onderzoekende houding moeten hebben en zelf creatief moeten kunnen denken. Deze bevindingen komen overeen met eerdere onderzoeken die uitwijzen dat leerkrachten open moeten staan voor verschillende manieren

van denken en creatieve technieken en activiteiten kunnen integreren in hun lesaanbod (Abrami et al., 2008; Little, 2018).

Ondanks dat het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen niet door elke leerkracht expliciet de aandacht krijgt, proberen leerkrachten een onderzoekende houding op te stellen, kritische vragen te stellen, ruimte te geven voor verschillende manieren van denken en hen te begeleiden in hun denkproces.

Deelvraag 5: In hoeverre ervaren leerkrachten handelingsbekwaamheid om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren?

Uit de resultaten blijkt dat leerkrachten zich willen ontwikkelen als het gaat over het kunnen stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafdheid. Leerkrachten geven aan dat zij zich handelingsbekwaam ervaren als het gaat om het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen in het algemeen. Om creativiteit te stimuleren bij hoogbegaafde leerlingen ligt de behoefte bij het uitbreiden van kennis en vaardigheden. De vaardigheden waarin leerkrachten zich willen ontwikkelen is het leren doorvragen en het vormgeven van het onderwijsaanbod die creativiteit meer stimuleert.

Daarnaast ervaren leerkrachten tijdgebrek en grote klassen waardoor ze het gevoel hebben altijd leerlingen tekort te doen. Dit geeft hen een extra uitdaging bij het stimuleren van creativiteit. Hoewel uit het theoretisch kader niet expliciet naar voren is gekomen dat tijdgebrek en volle klassen een uitdaging vormen bij het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen, toont onderzoek aan dat er vaak beperkte aandacht is om aan de speciale behoeften van hoogbegaafde leerlingen tegemoet te komen (Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003).

Tot slot erkennen directieleden en intern begeleiders de behoefte aan ontwikkeling van leerkrachten. Zij zien daarbij dat vooral startende leerkrachten moeite hebben met het durven loslaten van leerlingen, wat belangrijk is bij het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen.

Hoofdvraag: Hoe denken onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs?

De bevindingen uit de antwoorden op de deelvragen laten zien dat onderwijsprofessionals zich bewust zijn van de behoefte aan differentiatie en aanpassing van het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen. Hoewel creativiteit niet expliciet een

onderwerp is bij de keuze van het onderwijsaanbod en niet expliciet gestimuleerd wordt, willen onderwijsprofessionals hier meer aandacht aan besteden in hun aanbod. Bij alle onderwijsprofessionals is er motivatie om zich te (blijven) ontwikkelen. Om leerlingen zich optimaal te laten ontwikkelen willen alle onderwijsprofessionals alle leerlingen, inclusief hoogbegaafde leerlingen, zo goed mogelijk bedienen. Vooral leerkrachten geven aan dat dit niet altijd mogelijk is door de volle klassen en tijdgebrek. Zij geven aan daardoor altijd een aantal leerlingen tekort te doen. Leerkrachten denken dat meer kennis over hoogbegaafdheid door middel van scholing helpend is om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen beter te kunnen stimuleren.

Discussie

In dit onderzoek is onderzocht hoe onderwijsprofessionals denken over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen. Bevindingen uit dit onderzoek laten zien dat onderwijsprofessionals het stimuleren van creativiteit belangrijk vinden, maar hier nog onvoldoende aandacht aan geven. Ook laten bevindingen zien dat er behoefte is aan gerichte kennisuitbreiding en professionalisering van leerkrachten met betrekking tot het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen en het stimuleren van hun creativiteit. Aan de onvoldoende aandacht voor het stimuleren van creativiteit en de behoefte aan professionalisering ligt mogelijk ten grondslag dat leerkrachten tijdgebrek ervaren waardoor ze niet aan de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen tegemoet kunnen komen (Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003). Directieleden en intern begeleiders erkennen de behoefte aan professionalisering en zien dat vooral startende leerkrachten hierin moeten groeien. De bevindingen uit dit onderzoek bevestigen eerdere onderzoeken die aantonen dat leerkrachten zich onvoldoende vaardig voelen om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te kunnen stimuleren en het bijscholing over hoogbegaafdheid willen krijgen (Akgül, 2021; Brown et al., 2005; Callahan et al., 2015; De Boer et al., 2013; Sayi, 2018; Segers, 2012; Siegle & Powell, 2004; Westberg & Daoust, 2003).

Het inzicht dat onderwijsprofessionals het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen belangrijk vinden, maar er nog onvoldoende aandacht aan geven kan het onderwijs ruimte bieden hierover na te denken en het aanbod te evalueren. Meer nadruk en gerichte actie op het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen is bevorderlijk voor hun ontwikkeling, zoals eerder onderzoek al heeft aangetoond (Bosker, 2005; Doolaard & Harms, 2013; Mooij et al., 2007, 2007).

De verschillende denkwijzen van onderwijsprofessionals over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen is middels semigestructureerde interviews in kaart gebracht. Bij het interpreteren van de bevindingen uit de interviews dient rekening gehouden te worden met een aantal beperkingen. Ten eerste maakt een semigestructureerd interview de interpretatie van de gegevens moeilijker waardoor onterechte conclusies mogelijk zijn. Wel heeft dit type interview de mogelijkheid geboden tot doorvragen en inzicht te krijgen in de dieperliggende gedachten wat de validiteit van dit onderzoek vergroot (Flick, 2018). Ten tweede zijn de deelnemers via een gemakssteekproef benaderd. Dit betekent dat een aantal deelnemers bekend is bij de onderzoeker. Hoewel het niet zo leek te zijn moet er wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat deze deelnemers door het kennen van de

onderzoeker wenselijk antwoorden hebben gegeven. Tot slot hebben deelnemers ruime tijd voor de afname van het interview een informatiebrief ontvangen. In deze informatiebrief stond geen uitgebreide informatie over creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen. Toch konden deelnemers alvorens het interview informatie verzamelen met het gevolg dat gegeven antwoorden met voorinformatie beantwoord zijn. Kortom, dit kan voor een bias in de conclusie van het onderzoek zorgen (Emans, 2002).

Om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen beter te kunnen stimuleren is het nodig om de behoefte aan voortdurende professionele ontwikkeling van leerkrachten de blijven ondersteunen en hierin te investeren. Investeren in gerichte trainingen en scholing over hoogbegaafdheid kunnen leerkrachten beter uitrusten met de nodige kennis en vaardigheden. Het vergroten van deze kennis, professionele vaardigheden en didactische competenties is essentieel voor het effectief uitvoeren van passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen (Mathijssen et al., 2021; van Gerven, 2021; van Gerven & Hoogenberg, 2011).

Een dergelijke investering zal niet alleen de individuele leerlingen ten goede komen, maar ook een bredere impact hebben op de samenleving als geheel. Wanneer onderwijsprofessionals creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen meer stimuleren kunnen zij vaardigheden ontwikkelen die in de toekomst kunnen bijdragen aan de vooruitgang van de wetenschap en technologie (Sak, 2004; van Weerdenburg et al., 2019).

Vervolgonderzoek naar specifieke strategieën en benaderingen die worden toegepast om creativiteit te stimuleren, zou daarom waardevol zijn. Zo kunnen specifieke methodes worden onderzocht, maar ook benaderingen uit verschillende onderwijsconcepten. Onderzoek hierin kan inzicht bieden in effectieve elementen waardoor het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen kan verbeteren en zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Ook kan het inzicht voor leerkrachten bieden waar zij zich op kunnen focussen aangezien zij tijdgebrek ervaren om creativiteit voldoende te stimuleren bij hoogbegaafde leerlingen.

Literatuur

- Abrami, P. C., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Wade, A., Surkes, M. A., Tamim, R., & Zhang, D. (2008). Instructional interventions affecting critical thinking skills and dispositions: A stage 1 meta-analysis. *Review of educational research*, 78(4), 1102-1134.
- Akgül, G. (2021). Teachers' metaphors and views about gifted students and their education. *Gifted Education International*, 37(3), 273-289.
- Alter, J., & Coggshall, J. G. (2009). Teaching as a Clinical Practice Profession: Implications for Teacher Preparation and State Policy. Issue Brief. *National Comprehensive Center for Teacher Quality*.
- Bakx, A., & Hoogeveen, A. (2020). *Herkenning en erkenning van (hoog) begaafde leerlingen: Behoeftte aan kennis en ervaring bij leerkrachten*.
- Beghetto, R. A., & Kaufman, J. C. (2007). Toward a broader conception of creativity: A case for "mini-c" creativity. *Psychology of aesthetics, creativity, and the arts*, 1(2), 73.
- Boeije, H., & Bleijenbergh, I. (2019). Analyseren in kwalitatief onderzoek (3de editie). *Boom Lemma*.
- Bosker, R. J. (2005). *De grenzen van gedifferentieerd onderwijs*.
- Brown, S. W., Renzulli, J. S., Gubbins, E. J., Siegle, D., Zhang, W., & Chen, C.-H. (2005). Assumptions underlying the identification of gifted and talented students. *Gifted child quarterly*, 49(1), 68-79.
- Callahan, C. M., Moon, T. R., Oh, S., Azano, A. P., & Hailey, E. P. (2015). What works in gifted education: Documenting the effects of an integrated curricular/instructional model for gifted students. *American Educational Research Journal*, 52(1), 137-167.
- Cooper, P., & Jacobs, B. (2011). *From inclusion to engagement: Helping students engage with schooling through policy and practice*. John Wiley & Sons.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention* (1st edn.; New York, NY: Harper Collins Publishers.[Google Scholar].
- Csikszentmihalyi, M. (2014). *Applications of Flow in Human Development and Education: The Collected Works of Mihaly Csikszentmihalyi*. Springer Netherlands.
<https://doi.org/10.1007/978-94-017-9094-9>
- Csikszentmihalyi, M., Montijo, M. N., & Mouton, A. R. (2018). *Flow theory: Optimizing elite performance in the creative realm*.

- De Boer, G. C., Minnaert, A. E., & Kamphof, G. (2013). Gifted education in the Netherlands. *Journal for the Education of the Gifted*, 36(1), 133-150.
- Delcourt, M. A. B. (1993). Creative Productivity Among Secondary School Students: Combining Energy, Interest, and Imagination. *Gifted Child Quarterly*, 37(1), 23-31. <https://doi.org/10.1177/001698629303700104>
- Doolaard, S., & Harms, T. (2013). *Omgaan met excellente leerlingen in de dagelijkse onderwijspraktijk*. Groningen: GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs.
- Doolaard, S., & Oudbier, M. (2010). *Onderwijsaanbod aan (hoog) begaafde leerlingen in het basisonderwijs*.
- Drent, S., & van Gerven, E. (2012). *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen*.
- Emans, B. (2002). *Interviewen: Theorie, techniek en training* (vierde dr.). Stenfert Kroese.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6de dr.). SAGE Publications.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic Book. *Zimbardo, Psychologie*.
- Hébert, T. P. (1993). Reflections at graduation: The long-term impact of elementary school experiences in creative productivity. *Roeper Review*, 16(1), 22-28. <https://doi.org/10.1080/02783199309553529>
- Hollingsworth, L. S. (1942). Children above 180 IQ: Stanford-Binet origin and development. (*No Title*).
- Kaufman, J. C., Luria, S. R., & Beghetto, R. A. (2018). Creativity. In *APA handbook of giftedness and talent*. (2017-32525-019; pp. 287-298). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-019>
- Kieboom, T. (2016). *Hoogbegaafd: Als je kind (g) een Einstein is*. Lannoo Meulenhoff-Belgium.
- Lee, L. E., Meyer, M. S., & Crutchfield, K. (2021). Gifted classroom environments and the creative process: A systematic review. *Journal for the Education of the Gifted*, 44(2), 107-148.
- Little, C. A. (2018). *Teaching strategies to support the education of gifted learners*.
- Lous, A. M. (2011). *Passend onderwijs: Haute couture of Zeeman?*
- Marshall, S. L., & Khalifa, M. A. (2018). Humanizing school communities: Culturally responsive leadership in the shaping of curriculum and instruction. *Journal of Educational Administration*, 56(5), 533-545. <https://doi.org/10.1108/JEA-01-2018-0018>

- Mathijssen, A., Hoogeveen, L., & Jen, E. (2021). Professional development in gifted education: Training teachers to meet the needs of gifted students. *Encyclopedia of teacher education*, 1-5.
- Ministerie van Onderwijs, C. en W. (2014a, augustus 1). *Doelen passend onderwijs—Passend onderwijs—Rijksoverheid.nl* [Onderwerp]. Ministerie van Algemene Zaken. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/doelen-passend-onderwijs>
- Ministerie van Onderwijs, C. en W. (2014b, augustus 25). *Hoe krijgt mijn hoogbegaafde kind onderwijs? - Rijksoverheid.nl* [Onderwerp]. Ministerie van Algemene Zaken. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-krijgt-mijn-hoogbegaafde-kind-onderwijs>
- Mooij, T. (2004). *Onderwijsaanpassingen voor hoogbegaafde leerlingen Meta-analyses en overzicht van internationaal onderzoek*.
- Mooij, T., Hoogeveen, L., Driessen, G., Hell, J. van, & Verhoeven, E. (2007). *Succescondities voor onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen. Eindverslag van drie deelonderzoeken*. Onderwijsraad. (2013). *Kiezen voor kwalitatief sterke leraren*. Onderwijsraad.
- Pfeiffer, S. I., Shaunessy-Dedrick, E. E., & Foley-Nicpon, M. E. (2018). *APA handbook of giftedness and talent*. American Psychological Association.
- Piske, F. H. R., Stoltz, T., & Machado, J. (2014). Creative Education for Gifted Children. *Online Submission*, 5, 347-352.
- Reis Jorge, J., Maia Ferreira, M. P., Olcina-Sempere, G., & Marques, B. (2021). *Perceptions of giftedness and classroom practice with gifted children: An exploratory study of primary school teachers*.
- Renzulli, J. S. (1978). What Makes Giftedness? Reexamining a Definition. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180.
- Renzulli, J. S., & Reis, S. M. (2018). The three-ring conception of giftedness: A developmental approach for promoting creative productivity in young people. In *APA handbook of giftedness and talent*. (2017-32525-012; pp. 185-199). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-012>
- Sak, U. (2004). About creativity, giftedness, and teaching the creatively gifted in the classroom. *Roeper Review*, 26(4), 216-222.
- Sayi, A. K. (2018). Teachers' Views about the Teacher Training Program for Gifted Education. *Journal of Education and learning*, 7(4), 262-273.

- Schrover, E. J. M. (2015). *Uitdagend onderwijs aan begaafde leerlingen: Verrijkingstrajecten met effect*. Koninklijke Van Gorcum.
- Segers, E. (2012). *Programmeringstudie inzake excellentieonderzoek primair, voortgezet en hoger onderwijs*.
- Shively, K., Stith, K. M., & Rubenstein, L. D. (2018). Measuring what matters: Assessing creativity, critical thinking, and the design process. *Gifted Child Today*, 41(3), 149-158.
- Sider, S., Maich, K., & Morvan, J. (2017). School Principals and Students with Special Education Needs: Leading Inclusive Schools. *Canadian Journal of Education / Revue canadienne de l'éducation*, 40(2), 1-31. <https://www.jstor.org/stable/90010122>
- Siegle, D., & Powell, T. (2004). Exploring teacher biases when nominating students for gifted programs. *Gifted Child Quarterly*, 48(1), 21-29.
- SLO. (2010a). *Digitale checklist '(Hoog)begaafdenwijzer Basisonderwijs'*.
- SLO. (2010b). *Doelen en Vaardigheden Lijst (DVL)*.
file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/doelen_en_vaardigheden_lijst_1.pdf
- SLO. (2023). *Begaafd onderwijs*. SLO. <https://www.slo.nl/thema/meer/begaafde-leerling/begaafd-onderwijs/>
- Smeets, E., Ledoux, G., Regtvoort, A., Felix, C., & Mol Lous, A. (2015). *Passende competenties voor passend onderwijs Onderzoek naar competenties in het basisonderwijs*.
- Sternberg, R. J. (1998). Abilities are forms of developing expertise. *Educational researcher*, 27(3), 11-20.
- Terman, L. M. (1925). Mental and physical traits of a thousand gifted children. *Genetic studies of genius, Vol.1*.
- van den Bosch, E. H., Kuipers, J., & Peters, W. (2007). Hoogbegaafde kinderen. *Hb. Kind. & Adoles.-Boekblok*, 572-580.
- Van Eijl, P. J., Pilot, A., & Voogd, de, P. (2005). Effects of collaborative and individual learning in a blended learning environment. *Education and Information Technologies*, 10, 51-65.
- van Gerven, E. (2021). Educational Paradigm Shifts and the Effects on Educating Gifted Students in the Netherlands and Flanders. *Journal for the Education of the Gifted*, 44(2), 171-200. <https://doi.org/10.1177/01623532211001452>
- van Gerven, E., & Hoogenberg, I. (2011). Begaafd begeleiden. *Competentiematrix voor de specialist begaafdheid*.

- van Weerdenburg, M., Emans, B., Kabki, M., & Poelman, M. (2019). De uitstroom van het Centrum voor Creatief Leren (CCL): Met vallen en opstaan. *Een retrospectief verkennend onderzoek*. Nijmegen: Behavioural Science Institute-Radboud Universiteit.
- Westberg, K. L. (2010). Young creative producers: Twenty-five years later. *Gifted Education International*, 26(2-3), 261-270.
- Westberg, K. L., & Daoust, M. E. (2003). The results of the replication of the classroom practices survey replication in two states. *The National Research Center on the Gifted and Talented Newsletter*, 3(8).

Bijlagen

Bijlage 1: Interviewleidraad

Introductie onderzoek

Voordat we verder gaan zal ik nogmaals de bedoeling van dit interview uitleggen. Ik wil graag meer te weten komen hoe door onderwijsprofessionals gedacht wordt over het stimuleren van creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen. Dit interview geeft mij informatie over hoe leerkrachten uit de bovenbouw/directieleden hierover denken. Ik zal u straks een aantal vragen stellen over de kenmerken van hoogbegaafdheid en de vormgeving van het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen. Er is ook ruimte voor eigen aanvullingen op de vragen. Het interview zal ik opnemen, zodat ik dit na de tijd kan analyseren. Uw antwoorden worden op zo'n manier verwerkt dat niemand kan achterhalen dat ze van u zijn. De opnames worden op een veilige omgeving opgeslagen en worden na afronding van de scriptie verwijderd. Alles bij elkaar zullen we ongeveer vijfenveertig minuten nodig hebben. Ik zou u willen vragen of u nog de schriftelijke toestemming wilt geven op de deelname aan het onderzoek en u bent akkoord gegaan met de opname, toch? Als er geen vragen meer zijn zou ik willen beginnen.

Topic	Subtopic	Vragen
Introductie	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal jaren ervaring - Werkveld schetsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoeveel jaren ervaring heeft u in het onderwijs? (Bent u altijd al directeur geweest?) - Uw school heeft als visie/missie ... kunt u daar iets over vertellen?
<i>Het eerste onderwerp waar ik graag een aantal vragen over zou willen stellen is over wat hoogbegaafdheid volgens u precies is en inhoudt.</i>		
Kennis van hoogbegaafdheid	<ul style="list-style-type: none"> - Hoogbegaafdheid algemeen - Creativiteit bij hoogbegaafdheid 	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u wat vertellen over wat volgens u kenmerken van hoogbegaafdheid zijn? - Hoe uiten deze kenmerken zich volgens u? - Wat weet u over creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen? - Hoe uit creativiteit zich bij hoogbegaafde leerlingen volgens u?
<i>Het volgende onderwerp gaat over de onderwijsbehoefte van hoogbegaafde leerlingen.</i>		
Onderwijsbehoefte hoogbegaafde leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijsbehoefte om creativiteit te kunnen ontwikkelen 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat hebben hoogbegaafde leerlingen volgens u nodig om te kunnen ontwikkelen? - Vindt u dat creativiteit gestimuleerd moet worden bij hoogbegaafde leerlingen? Kunt u daar iets meer over vertellen?

		<ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan creativiteit meer gestimuleerd worden? - Wat hebben hoogbegaafde leerlingen nodig denkt u om gestimuleerd te worden in hun creativiteit?
<i>Het volgende onderwerp gaat over het onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen en hoe dit tot stand komt.</i>		
Onderwijsaanbod	<ul style="list-style-type: none"> - Keuze onderwijsaanbod - Creativiteit in onderwijsaanbod 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe ziet uw huidige onderwijsaanbod eruit voor hoogbegaafde leerlingen? - Hoe is dit onderwijsaanbod tot stand gekomen? (Leerkracht; wat was uw rol hierin?) - Wat vindt u belangrijk bij het kiezen van een juist onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen? - Speelt creativiteit hierbij een rol?
<i>Er komen nog twee onderwerpen waar ik meer over zou willen weten. De volgende vragen zullen gaan over het stimuleren van creativiteit en de vaardigheden van de leerkracht die hierbij komen kijken.</i>		
Vaardigheden leerkrachten	<ul style="list-style-type: none"> - Stimuleren van creativiteit op dit moment of visie hierop 	<ul style="list-style-type: none"> - Bent u bekend met hoogbegaafde leerlingen? - Leerkracht; Heeft u op dit moment een hoogbegaafde leerling in de klas? Zo ja, hoe sluit u op dit moment aan bij de mogelijkheden van de hoogbegaafde leerling? - Welke rol speelt creativiteit hierbij? - Directie; Welke vaardigheden moet een leerkracht volgens u hebben om creativiteit bij hoogbegaafde leerlingen te stimuleren? - Leerkracht; Welke vaardigheden moet u hebben om creativiteit te kunnen stimuleren volgens u?
<i>Het laatste onderwerp sluit aan bij waar we het tot nu toe over gehad hebben en gaat over de handelingsbekwaamheid van leerkrachten. Ik zou vooral willen bespreken wat leerkrachten ervaren.</i>		
Handelingsbekwaamheid leerkrachten	<ul style="list-style-type: none"> - Ervaring leerkrachten om creativiteit te stimuleren 	<ul style="list-style-type: none"> - Directie; eerder spraken we over de vaardigheden die een LK moet hebben om creativiteit te kunnen stimuleren. Kunt u iets vertellen over hoe u denkt dat de leerkrachten op uw school deze vaardigheden ervaren? - Leerkracht; vindt u dat u genoeg handelingsbekwaam bent om aan te sluiten bij de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen? En om hiermee de creativiteit te stimuleren? - Leerkracht; hoe ervaart u het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen? Wat gaat er goed en waar zou u beter in willen

		worden? Hoe zit dat met het stimuleren van creativiteit?
<i>We zijn aan het einde gekomen van dit interview. Wilt u nog iets toevoegen of aanvullen wat van belang kan zijn voor mijn onderzoek? Of heeft u nog andere vragen? Dan zou ik u heel erg willen bedanken voor uw eerlijke antwoorden en tijd en ronden we bij deze het interview af.</i>		

Bijlage 2: Informatiebrief



rijksuniversiteit
 groningen

faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen

pedagogische en
 onderwijswetenschappen

Geachte directie en leerkrachten van de bovenbouw,

De afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar hoogbegaafdheid. De definitie hiervan is niet eenduidig, wat maakt dat er verschillend gekeken wordt naar hoogbegaafde leerlingen. Daardoor ziet de ondersteuning aan hoogbegaafde leerlingen er verschillend uit. In combinatie met de invoering van de wet op passend onderwijs bepalen scholen zelf hoe zij deze ondersteuning bieden. Om zich goed te kunnen ontwikkelen hebben hoogbegaafde leerlingen het nodig om gestimuleerd te worden in hun mogelijkheden. Uit onderzoek blijkt dat het kan leiden tot onderpresteren wanneer hoogbegaafde leerlingen hierin niet voldoende worden gestimuleerd.

Met verder onderzoek is het de bedoeling om erachter te komen hoe het huidige onderwijsaanbod aan hoogbegaafde leerlingen eruit ziet en hoe dit tot stand komt. Daarvoor is het belangrijk om te weten hoe directieleden en leerkrachten denken over hoogbegaafdheid en over het stimuleren van de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen.

Om erachter te komen hoe directieleden en leerkrachten denken over hoogbegaafdheid en het stimuleren van de mogelijkheden van hoogbegaafde leerlingen, zou ik graag met jullie in gesprek gaan.

Wat betekent een eventuele medewerking voor u? Graag zou ik een directielid en één of twee leerkrachten die lesgeven in de bovenbouw willen interviewen. De interviews vinden plaats op uw school en zullen ongeveer 45 minuten in beslag nemen. De dagen en tijdstippen zullen in overleg met u worden vastgesteld. Voorafgaand zal er schriftelijke toestemming van u gevraagd worden en tijdens de deelname van het onderzoek heeft u alsnog het recht om de deelname te beëindigen. De interviews zullen worden opgenomen. De opnames worden opgeslagen op een beveiligde omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen. Na afronding van de scriptie worden alle gegevens verwijderd. Persoonsgegevens worden geanonimiseerd.

Nadat het volledige onderzoek is afgerond zal ik u ter kennisgeving het onderzoek sturen mocht u interesse hebben.

Ik zal binnenkort contact met u opnemen voor een nadere toelichting en te informeren hoe u tegenover deelname aan dit onderzoek staat. Mocht u eerder vragen hebben kunt u ook direct contact opnemen, per mail of telefonisch:

m.j.ten_hoor@student.rug.nl

0611995306

Vriendelijke groet,

Mirna ten Hoor
 Student Master Orthopedagogiek, Rijksuniversiteit Groningen